

Oponentní posudek na disertační práci

Název disertační práce:	Rozvíjení vztahu ke krajině a možnosti primárního vzdělávání
Jméno doktorandky:	Ing. Arch. Kristýna Stará
Školitel:	Henry W.A. Hanson IV, RA RLA LEED AP
Školící pracoviště:	Ústav prostorového plánování FA ČVUT v Praze
Studijní program/obor:	Architektura a urbanismus/Urbanismus a územní plánování
Jméno oponentky:	doc. Dr. Ing. Alena Salašová
Pracoviště:	Ústav plánování krajiny ZF MENDELU v Brně

1) *Formální úprava práce*

Předmětem posuzování je doktorská disertační práce obsahující 192 str. textu, 22 obrázků, 3 samostatné přílohy a velké množství nečíslovaných grafů. Práce dodržuje standardní členění vědecké práce. Je obsažná, psaná kultivovaným odborným jazykem jen s minimálními překlepy v textu; autorka dodržuje citační normy, poznámkový aparát používá správným způsobem. Z hlediska formálního lze práci vytknout méně přehledné uspořádání textu a místy sníženou čitelnost grafů (např. příloha 03). Autorka se snažila zkoumat vytčený problém z mnoha úhlů, různými metodami, všechny své poznatky vložila důsledně do textu. Odvedla velký kus práce. Přesto se její snaha o maximalismus ukázala jako kontraproduktivní. Metody nejsou vždy dost důsledně objasněny, často chybí kvantifikace výsledků, velká část diskuse je včleněna do kapitoly Metodologický rámec a Průběh a zjištění výzkumu přesto, že disertační práce obsahuje vlastní kapitolu Diskuse. Definici cílů práce bych očekávala spíše v úvodu práce, a ne až za rešerší. Textu by v mnoha částech prospěla jeho redukce a omezení někdy příliš komplikovaných intelektuálních debat, které nejsou vždy přínosem k poznání problému. Za méně vhodné považuji užití ich-formy textu, které se ve vědeckých pracích standardně neuzívá. Tyto relativně časté chyby disertačních prací vedou k horší srozumitelnosti a subjektivizaci celého výzkumu a jeho výsledků. Je to zajisté škoda, protože jinak je disertační práce velmi přínosným autorským dílem.

2) *Aktuálnost tématu a cíle výzkumu*

Práce se zabývá tématem, které považujeme v oblasti urbanismu, krajinného a územního plánování za nesmírně aktuální. Zhoršující se stav krajiny ČR a nárůst celé řady environmentálních, sociálních a v konečném výsledku i ekonomických problémů, vede k otázce, zda to občanům této země nevádí, zda tyto problémy vnímají a mají představu, jak vývojové trendy kulturní krajiny ČR změnit. Autorka naprosto správně vychází z předpokladu, že klíčem k řešení zhoršujícího se stavu krajiny je aktivace vnímání krajiny obyvateli a jejich představy o kvalitě krajiny budoucí. Výzkumné otázky, které si autorka klade na str. 56, jsou pregnantně formulované a ve vztahu k cíli práce naprosto relevantní.

3) *Literární rešerše*

Autorka prokázala velmi dobrou orientaci v tématu, používá relativně velký počet informačních zdrojů české a zahraniční produkce. S ohledem na nosné téma (percepce krajiny) bych přesto uvítala základní exkurz do oblasti environmentální psychologie a sociologie, kde má ČR celou řadu mezinárodně uznávaných kapacit a do oblasti krajinařské architektury (s tématy jako participativní plánování, implementace Evropské úmluvy o krajině, ochrana krajinného rázu). Ve všech je téma vnímání krajiny obyvateli velmi podrobně zpracováváno a ověřováno. Autorka tuto část problému dle

mého názoru odbývá, pracuje téměř výhradně s několika málo pražskými autory a mimopražskou produkci místy ignoruje. Její komentáře k publikaci (Ú)mluva o krajině považuji za velmi nešťastné. Doporučuji prostudovat publikace a práce autorů, jakými jsou např. Klára Salzmann, Martin Weber, Ivo Machar, Karel Stibral, Hana Librová, Alena Salašová, Markéta Flekalová, Ivan Vorel, Jiří Löw, Martin Nawrath a mnozí další. Tito autoři se nezabývají primárním vzděláváním, ale vztahem obyvatel ke krajině, což je ta část práce, která není z mého pohledu uspokojivě v disertační práci analyzována.

Autorka se v souladu se svými cíli zaměřila na rozbor primárního vzdělávání ve vztahu ke krajině. Škoda, že většina závěrů je formulována v obecné rovině a není dokumentována na konkrétních příkladech.

4) Metodologie práce

Metodologie práce je objasněna v kapitole 5. Metodologický rámec. Autorka používá relativně širokou škálu metod psychologických, sociologických a pedagogicko-didaktických. Důsledně spolupracuje na svém výzkumu s pedagogy, což je velmi přínosné. Metody byly vybrány vhodným způsobem. Zejména tuto část práce považuji za velmi zajímavou a přínosnou. Doporučuji autorce, aby své metodické postupy publikovala a prezentovala odborné pedagogické veřejnosti. K volbě metodického postupu mám pouze jednu, ale poměrně zásadní výhradu: autorka ve většině případů nezkoumá vztah ke „krajině“, ale spíše k architektuře a urbanismu. Vzhledem k jejímu odbornému zaměření to sice lze pochopit, ale v tom případě by bylo vhodné práci přejmenovat na „rozvíjení vztahu k prostředím“, nikoli ke krajině (když už, pak mělo být v úvodu upřesněno, že předmětem zkoumání je „sídelní krajina“). Orientace na architekturu a strukturu sídla je výrazná ve všech pilotních projektech a ve většině dotazníků (např. mentální mapy sídla, podoba fasád, výukové kurzy orientované na architekturu). Pokud bude autorka publikovat své výsledky, pak by měla terminologii a vymezení tématu korigovat. Na druhé straně je pravdou, že všechny prezentované postupy je možné tématice krajiny přizpůsobit.

5) Výsledky a diskuse

Výsledková část práce je velmi bohatá a bohatě i komentovaná. Autorka přináší celou řadu vlastních postřehů a doporučení, které jsou přínosné a se kterými lze souhlasit. Pokud by všechny vzdělávací aktivity, které byly v práci testované, byly takto důsledně v praxi i realizované, byl by to jistě významný posun ke zkvalitnění vzdělávacího procesu a přípravy dětí do reálného života. Což je něco, co naši pedagogice zoufale chybí přesto, že jsme se ratifikací Evropské úmluvy o krajině k rozvoji vzdělávání ve vztahu ke krajině zavázali.

6) Přínos práce

Doktorandka předložila práci, jejíž přínos pro další rozvoj vzdělávání ve vztahu k našemu životnímu prostředí je nesporný. Široce pojatým sociologickým průzkumem i praktickým testováním nových didaktických postupů dokázala identifikovat současné rezervy ve vzdělávání nejmladší generace ve vztahu k architektuře, urbanismu a částečně i ke krajině. Na základě zjištěných skutečností přináší celou řadu námětů na rozvoj vzdělávacích aktivit v primárním školství a na jeho komplexněji pojatou podporu. Vytvoření mezirezortní skupiny, metodické a finanční zabezpečení vzdělávacího procesu, pregraduální přípravu učitelů považuji podobně jako autorka za nesmírně důležité. Doporučuji autorce, aby seznámila širší veřejnost včetně relevantní politické reprezentace se svými závěry.

7) Připomínky a otázky

K práci mám několik menších připomínek:

Str. 60 – způsob výběru respondentů „ohniskové skupiny“ není dostatečně popsán a zdůvodněn;

Str. 76 – podstata problému je obsažena až v posledním odstavci. Předěšlý text tak působí jako zbytečná „vata“;

Vyhodnocení strukturovaných rozhovorů – chybí základní faktografie, autorka příliš často používá vágní informace jako „nejednou“, „z rozhovorů je patrné“, „respondenti uvedli“ přičemž není jasné, kolik respondentů vlastně tento názor zastává. Komentáře k výsledkům dotazníků jsou velmi nevhodně prokládané odkazy a komentáři ke strategickým dokumentům ČR, které k dotazníkům nemají jasnou relevanci;

6.2.3 – není dostatečně pregnantně popsán způsob zadání a provedení mentálních map (např. kolik času měli respondenti na jejich zpracování). Byl časový limit shodný při obou zadáních? Autorka by si měla uvědomit, že každým opakováním kresby mentální mapy, respondenti generují více a více detailů zejména, pokud se v průběhu kurzu věnovali interpretaci prostoru. Tato skutečnost velmi pravděpodobně zkreslila výsledky experimentu. Za zajímavé bych považovala opakování kresby mentální mapy s větším časovým odstupem.

K doktorandce mám tyto dotazy:

- a) V současnosti již mezirezortní komise pro implementaci Evropské úmluvy o krajině, která zahrnuje i rozvoj vzdělávání, existuje. Jak by autorka hodnotila její přínos v oblasti vzdělávání?
- b) Pokud bychom chtěli vzdělávací aktivity více vázat na nezastavěnou krajinu, která témata by autorka pro přípravu kurzů považovala za stěžejní?

8) Závěr

Přes výše uvedené poznámky považuji předloženou dizertační práci za originální a přínosné autorské dílo. Doktorandka se věnovala tématu, které je pořád značně opomíjené, přesto, že je vzdělávání nejmladší generace pro řešení stávajících problémů v krajině naprosto klíčové. Vysoce hodnotím autorčinu schopnost orientovat se v multioborovém prostoru. Dizertační práce je bezpochyby inspirativním dílem, které by mělo být ve společnosti a v médiích více prezentováno. S ohledem na výše uvedené doporučuji dizertační práci ing. arch. Kristýny Staré k obhajobě a po jejím obhájení udělit doktorandce vědecký titul Ph.D ve studijním oboru Urbanismus a územní plánování.

V Lednici, 6.5.2019

doc. Dr. Ing. Alena Salašová